

SA ta Batikanoa

Amerika ta Aita Santuaren arteko tratuak, kinka estuan lona dira urte askotan. Ta gure egunotan, artu-eman oien oztopa, Aita Santuak Vietnam gerrateari buruz izan duan jokoa izan da.

gion-en diplomazist-esku traketes ta arek bearruta Aita Santuan zuan elkarriketea, ezira gozgarri izan iñundik ere. Nikon-ek bere nagusietan asieran izan dituan kezketan aurreraketa Eromarekin bere ar-emanak konpontzea izan Aita Santuaren aurrean.

orrek Nixon josi da Aita Santuarengana, eta oraingo oneriketea gozoagoa izan dute. Onela gerrarako bideak urratzen dira, Batikanoa-ri Estatu Batuotan izan dituan begi-miñan asit dedia.

oro, oraindik bide luzea daukate artean, Aita Santuarekin gaitratuak sortzeko. Orainarte, Franklin D. Roosevelt-ek bakartu zuan bere garaietan, gerrate bitartean Batikanoan bere orainak jartzeko. Gerora, Truman-ek gerrate ondoren Aita Santuarekin gaitratuak berriuratu izan zituztanean, Ipar-Ameriketa guztia susmo ta errezelo aldean jekit zai, eta Truman-ek bere gaitratu egin bear izan zuan, egunik erabakitzeke.

erok zerbitu iritxi nai ba-du, beste hibe bat artu bearko du gaitratu artu-emanak estuzteko. Aurrean adierazi bearko du, eman olek katolikotzaren aldeko atzerpenik ez dutela adierazi besta alde batetik jo bearko du bere erriaren aurrean. Aita Santuan esku suntu mundu osoan, eta diplomazist-jokoa duan mundia bere erriaren aurrean garbi jarri bearko du. Ta pakoa izateko orduan, andik datorren aldeak zenbat lagundu dezaloten oke erriak; garbi erakutsi bearko die Ipar-amerikarrak.

andienez, gauzak ezira lenengotik zuzenean joango. Lenbizi, Nikon-ek bere ordezkari bat bilali dezake. Onak ezta erriaren ordezkari eramango, Nixon berarena balizik. Gerora, gizon bakarraren dari ori, erri osoaren ordeko bezela, diplomazist-lagun izatera iriteke. Aurrez, erriak nolako arpegia jartzen dion ikusi bearko edakarik.

gauzak bere bidean dijoaz. Era onetan, poliki-poliki Estatu Batukanoarengana urratzen seiko dira.

eratura ta eginbearra

Poesia. Elerria, ots! Litezkiea komprometitu. "engaxu bear duala modan jarritu, edo zegoen... modak an adakor Antzerki-lan, Itzazka irakurgaiak garratz, minak zorrotz, sozial kera behar ezte behadun izateko.

ta memel, ziztrin eta utsa-engoak omen dira. Zer bizi ibilli, ordea, norberak dukaiozkat da dukera barrenak alubera. Eta ez da naiko naxa. Bere burua aurrerakoitzat emak, ez badakite idazten, emez urri baldin ba dira eta ez trakets, naiz berriazale komprometituak izan, bide gaitratuko dira gaiak lidas-

koak obe luteke isilik ego-entengatik gaizka esaku ari izan Ramon Jimenez-en berak ezerezak dirala irakurri bat ark Andaluzia'ko nekazari-az jardu ez zalako.

est esan dute Joyce idazleak onez ek bait zuan bere litan Irland'ako sozial arazorik izateko.

es Lizardi ere, erdi-ipurdioko mala sinis ar aziko digute, zenburo arroputzen atetik ba al-ibiltza.

gatat nabarmenkerian eta litanen murgiltzen diranak baxa dira olerkari aundik Baiñen oke artistak, umil eta goia-nderraren sena dutenak dira zua arkitu ba dakite.

toraren barrutian gertatzen okerrago da oraindik. Teatroa, erria dalakoa Literatura da irakurteko ez ezen antzeste-errepresentatzeko baizik.

stro poesiduna, olerkitsuza egilonean Lirika'rekin geiago du gaitarik. Eta Teatroa politikoa ez argitzen da propaganda el-eko makurtuaz. Ontaz luseko antzintan: "Aspaldiko teatroa" bat oraingo Teatroaren aurreraketa (EGAN 1965) ta gaitzuzai jakin nahi duanak irakurteko gogorik baldin ba'du.

akari besterik egin'ez dan gaitrak, eta teatro idatziak orian gaitrak gelditzeko arrikua du. Zoroenez, gure artean errez ditugu gaitrak antzestu ez dira antzerki-ko. Antzergarri ez diralako nor-tek esan dezake. Baiñan egia da dula errepresentatzen, geitene-

tan ez dugulako naiko antzezleri talderik. Ez dugu benetako teatro bizitasunik: teatro giroa da falta zaitzuna. Komertziala ta itzultzaileak ba ditugu. Auei ordea, iruan arazteko jendearekin arremana nahi ta nahietzko zaita. Eta publiko jendearekin arremana ez irakurle bezela batziki ikusle ta entzule moduan. Teatro giroa ontan dutea. Bestela egillike esango dute; zertarako antzerkirik idatzi?

Bertatik bertara 1968-1969'ko teatro aroa begiraturik oso eskasa izan dala aitor behar dugu. Danurik Dorostia'ko Itzunde Akademikoak nik ez dakit noiztik ez duten antzetzizunik eman. Ez joan dan udan eta ez aurtengo neguan. Eta Euskal-erriko antzetzalderik gehientzenak lo zorro berditzean daude. Zergatik? Gogorik eza?, ezinez? Guzto da, geldialdi orrek kalte izugarria egiten digula. Gure kultura ahultzen dijoala.

Elizara igande ta jaiero otoiiz egitera joan oi geran bezela, ta gei-ango nagabe alditan, gure ledean zendotzera, teatroaren aits eta indarra beharrezko zaitzugu gure kultura indarbertitzeko. Teatroa bait dugu gaitzarteran ispilu ta okerran errepertatzaile. Gure jokabidea zuzendu beharrea gauda zimardika ibilli gabe.

Gure teatroaren ahulkeria, eritasun eta beste gaitzak urrango batean zeatzago azterituko ditugu.

IBALAN

Zeruko Argia

Zuzendaria:

ANTONIO ITURRIA ASTIAZARAN

Naparroko-Kantauriko ta Aragoko Kaputxinoak argitaratua (Carlos III, 22. Pamplona)

DONOSTIA'n:

Oquendo, 22: Telf. 26666

ARPIDE SARIA:

Urteko ... .. 190 Pta. Atzerrian ... .. 265 *

Aldez artu nai bada, galdetu.

I T Z A

Prantzez illeroko pamatu dan Etudes-en agertutako pajina batzuek sortu arazten didate gaurko nere artikulua.

Lau esturiante dira Etudes-ko lan bereziaren pir-matzalleak. Lau esturiante oietako bat nekza da. Joan dan urteko Mayatzen, Prantzeko esturiantek sortu-tako matxinada astertzen dute ikasle katoliko oiek.

Azterketa sakona benetan esturiante oiek egiten du-tena. Prantzi Unibersidadeko matxinadetan gogoz parte artu zutela Etudes-ko pirmatzalleak, ez dago esan bearrik.

Bi aldiz irakurri det, eta baita berriro ere, estudiant-tearen meditazioa.

Orain arte erabili degun itz-egiteko moduak ez digu aurrerako balio. Beste era bateko ikuntza estiloa asmatu eta erabili bearko degu emendik aurrera. Ona emen esturiante katoliko oien pentsaketa ondorioa.

Ez dute onekin Ebanjelioa ezetzatzen, eta ezta gu-ziagorik ere. Ebanjelioan dago guretzat itz guzi gar-bi eta beritiko egiazkoa — diote baita ere bere idazkian. Itz orrekin gu pake-pakean gauda.

Baian Itz ori onen dutela beren buruak aprobetxa-tu nai dituztenekin oso asarre eta urruti gauda.

Gure naiak idazteko itz modu berri bat asmatu bearra daukagu. Gure egi-egiazko barrenetik sortuko dan itza. Gizonaren egiazko bakardadeari dagokion itz egiteko era berria.

Barren libertade osoz gauzak esateko era berria bear degu, diote azkenik esturiante prantzezak.

Kristo Jaunagan jartzen dituzte begiak, bukaerara, Etudes-ko pirmatzalleak.

Zer pentsatua sortu didate.

Igande arratsaldez bi apuzekin izan nuan izketaldi luzea. Gure konbentsazioaren gait? Egumetik egunera korapillo geiago ditu bear dan bezela itz egiteak.

¿Nola itz egin biotzetara ongi irizteko? Preparatsen al-ditugu bear bezela gure itzak? Itzari inolako erres-petua bear genokien!

Gaur egunean eragozpen aundienak biotzetan arkitzen ditu itzleriak. Eta itzleriak esatean, idazleak ere gogoan ditudala kontu egin. Itzleriak edo idazleak ber-din-berdin joizen dituz. Biak dira itzaren mandatoriak.

Berriz ere galdura. ¿Nolaz itzegin biotzak garbi ikuitzeko? Biotz bakoitzaren bide bakarra ¿nola billa-tu?

Gaur egunean esan bearreko itzak ondo esuteak, lanak ditu. Ezda gero nolanaikoa.

Munduan zear indar berezieta itzak du, baño itz ori besteak esan aurratik. Jaungoikoa aurrean degula-rik, gure barrenean itza luzaroen mamitu bearraren bearra!

José de Arrese

Espainia-Portugal idaz-leen liburua, txekera-z Tauer-en lana bertan, euskal litera-tura eta idazleeri buruz

Lehengo asteko ZERUKO AR-GIA-n, Norbert Tauer-ek Landrat idazle gaztearen «...Hogol urte» izeneko liburu bertari buruz agertzen zuen idazlanetik konturatu gene-z txekar euskaltzalea gure lita-ratura mugimenduari ad ad bizi dela. Gaurko euskaltzale eta eus-kalari arrotzetaririk lailatena dugu noski.

Argitara berria dugu, txekoz, Slovnik spisovatelů-Spanelsko-portugalsko izeneko liburu, Pragako «Odeon» deritzen dan inpremeriak ateratu 1968-ko urtearen bukaerara. Bere esan nahia: Espainia-Portu-galeko idazleen hiztegia (edo izen-dagia, hobeto esatera). Lana osatzen zortzi idazle parte hartu du-te, Eduard Hodousek, Zdenek Hampl eta Norbert Tauer buru di-rela.

Txekoz argitaratu den liburu honek laurehun orrialdetik gora ditu. Lehen hirurogetahamazazpirak gaz-telera, portugez, katalan, gallegu eta euskal literaturan kondaira-ren laburpenez, 64/77 orrialdeak bereziki osatzen dute euskerazko-ana. Esan dugun bezala, Tauer-ek egina da parte hau. Tauer-ek gure literaturari buruz duen jakintza sakonak egiten du euskal literatu-rak katalanak eta gallegoak baino toki gehiago izatea. Gainera, parte honetan, labur bezin sakon eta ze-hatuz, Detxepare-gandik gaur ar-teraino dugun alpagarriena esazu-taritzen du. Gaurkoari toki ge-hiago emanek, gure literaturan orain erabiltzen ditugun galak bir-nan-bana adierazten ditu. Azken parte honetan, orain arteko lita-ratura kondairak baino aurrerago dijon, zeren azken liburua izateaz gain Tauer-ek egunean egungo bi-zi duelaiko gure mugimendua. Bera ere gure tarieko sentitzen delarik, ezin zitekean bestela izan.

Sarrera gisa dakarren euskal li-teraturaren kondairan izen eta det-turaz alpatzen diran idazleak ehun-dik gora dira. Beren artean, esan dudun bezala, aurretikio mende-ekoakoren gorenngo idazleena bakarrak, eta azken bolara hone-takoeri toki gehiago emanez. Or-tara, irakaspede ederra ematen ten du Tauer-ek etxe eta kanpoko euskal literaturarik etzan uestean bizi diranentzat. Gazteleiaz ez-ekiz euskeraz ere merezi luke ho-rrelako liburu bafek.

Bestalde, ondo pentsatzen jarri-ta, gutxiago ez genduan espero euskerazko gutunik gehien irabaz-tearren zenbait aldiz saritua izan dan batagandik.

Bere euskerazko gutun, artikulu eta poenekin egindako liburuxko bat argitaratu zuen Buenos Aires-ko «Editorial Vasca Ekin» dalakoak

orain zazpi urte Bere idazkiak izenez. Euskal aldirikarik gehienetan argitara ditu bere euskerazko artikulua eta lehen ere euskerata eta euskaldunori buruz zenbait lan idaz-tuzki dute txekoz hizkuntzan.

Inork gure ohorerik merezitze-kotan bera dugu lehen-lehenena. Badakit hau irakurtean lotsatuko dala, bere buruari ezer handirik opa ez diolako. Baina chorea ez-ekiz (parka dezala gizon apal ho-rrek) merezi luke guk hemen zen-bait herri nagusitan bere hitzaldi bat antolatzea, behar dan bezala ordaindurik, gure esker ona nola-bait azaltzeko, eta herri holer ome-na hartu dezan. Hortarako zain egongabe mugi behar ginake, gizo-narekin dugun zorrari luzapenik eman gabe. Nork ez luke pozik ikusi-txiko?

Juan SAN MARTIN

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIAK eta AURRE-KONTUAK

POSTAS, 48 GAZTEIZ (Vitoria)

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, berebiziko aragi pillak; gañera esne putzak; Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI